

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Kulturmiljöenheten
Jan Ottander
031-60 52 77

MEDDELANDE
2011-12-18

Diarienummer
431-26573-2011

Sida
1(2)

Fastighetskontoret Göteborgs Stad
Att. Henrik Andersson
Box 2258
403 14 GÖTEBORG

Meddelande angående arkeologisk förundersökning av nyupptäckta fornlämningar, objekt 3, 4 och 5, Göteborgs kommun

Länsstyrelsen beslutade den 27 oktober om arkeologisk förundersökning av tre fornlämningar inom det planerade detaljplaneområdet vid Rundradiogatans förlängning i Järnbrott, Göteborgs kommun. Av bifogad redovisning framgår att Riksantikvarieämbetet UV Väst har utfört undersökningen i november månad 2011.

Vid undersökningen kom objekt 3 och 5 att utgå och för dessa krävs inga ytterligare antikvariska åtgärder. Skyddet enligt KML är därmed hävt.

Undersökningen av objekt 4 visade däremot på mer omfattande förhistoriska lämningar. Dessa utgjordes dels i form av anläggningar, fyndmaterial samt brända djurben, vilka tolkas vara från metalltid (brons- järnålder). Dels påträffades inom delvis samma yta äldre och överlagrat material på två nivåer under nuvarande markyta som dateras till Sandarnakulturen (äldre stenålder). Även inslag från mellanneolitikum (yngre stenålder) noterades vid undersökningen. Lämningarna samt schakt finns redovisade på bilagd karta.

För denna fornlämning gäller således kulturminneslagens bestämmelser. Den planerade exploateringsytan innebär ingrepp i fast fornlämning och kräver Länsstyrelsens tillstånd enligt kulturminneslagen 2 kap 12 §. Med hänsyn till fornlämningens art och betydelse bedömer Länsstyrelsen att ett tillstånd enligt KML skall förenas med villkor om arkeologisk slutundersökning. Enligt kulturminneslagens 2 kap. 14 § åligger det Er att svara för kostnaden för sådan undersökning.

Ni bör därför ta kontakt med Länsstyrelsen för att klarlägga förutsättningarna för att bevara fornlämningen i lämplig miljö, alternativt klarlägga villkoren för ett eventuellt ingrepp i de av kulturminneslagen skyddade delarna av området.

Jan Ottander

Bilaga

Redovisning av utförd arkeologisk undersökning upprättad av Riksantikvarieämbetet UV Väst och inkommen till Länsstyrelsen den 16 december.

Kopia till

Stadsbyggnadskontoret Göteborgs Stad
Riksantikvarieämbetet UV Väst, via e-post
Göteborgs Stadsmuseum
Samby
Kulturmiljöenheten

Redovisning av utförd arkeologisk undersökning

Fält med grå bakgrund och fet ram är obligatoriska för redovisning till FMIS.
För anvisningar, klicka på rubrikerna och länkar på sidan 2.

Geografiska och administrativa uppgifter

Län	Kommun	Landskap
Västra Götalands län	Göteborg	Västergötland
Socken/Stad	Kartblad	Fastighet/kvarter
Göteborg	6B 9d	Järnbrott 758:66

Beslutande länsstyrelse	Länsstyrelsens dnr	Beslut enligt KML	Datum för beslut
Länsstyrelsen, Västra Götaland	431-26573-2011	Arkeologisk förundersökning enligt 2 kap. 13§ KML	2011-10-27

Undersökningens art och omfattning

Undersökarens dnr/projekt nr	Typ av undersökning/åtgärd	Fältarbetstid start	Fältarbetstid slut
422-3559-2011/12106	Arkeologisk förundersökning	2011-11-17	2011-11-22
Undersökande/ansvarig organisation	Ansvarig person	Typ av exploatering	
RAÄ UV Väst	Carina Bramstång Plura	Detaljplan inför bostäder	
Uppdragsgivare/exploatör	Antal arbetsdagar	Beräknad rapporttid	Total faktisk kostnad
Fastighetskontoret, Göteborgs stad	8	7	

Beräknat	Yta, ext (m ²)	Yta (m ²)	Volym (m ³)	Schakt (m)	Timmar, grov	Timmar, arkeolog	Timmar, maskin
	1800	130				64	32
Undersökt	Yta, ext (m ²)	Yta (m ²)	Volym (m ³)	Schakt (m)	Timmar, grov	Timmar, arkeolog	Timmar, maskin
	1800	128				56	32

Berörda RAÄ-nr/tillfällig arbetsidentitet (objektnr)

Objekt 3, 4 och 5

Datering

Sandarna, mellanneolitikum, Brons- och/eller Järnålder
--

Rapport inkommer senare ☒ Ja ☐ Nej

Sammanfattning av undersökningsresultaten och förslag till fortsatta åtgärder

Sammanfattning av undersökningsresultaten Sammanlagt grävdes 11 schakt fördelade på de 3 objekten. Objekt 3 kunde delvis avskrivas direkt då den förmodade hålvägen visade sig vara en naturlig svacka mellan gårdesgård och bergknalle. Det omkr. 20 meter långa stycket gårdesgård som finns kvar kan ha ett par hundra år på nacken dock, då den överensstämmer med ägogräns samt gräns mellan åker/ängsmark och utmark. Tre schakt grävdes på objekt 5. Objektet kunde avskrivas helt då det visade sig att ytan var alltför störd. Dels hade en i senare tid uppförd byggnad rivits (enligt uppgift ett elverk) centralt placerat inom området och omfattande störningar kunde ses efter detta, dels hade resterande ytor odlats och grävts intensivt. Endast 2 slagna flintor påträffades i schakt 8. Objekt 4 gav ett intressant resultat och en tydlig begränsning på lämningarna kunde göras geografiskt på och runt resterna av ett impediment, samt på ett sadelläge mellan två små bergsknallar (markytorna runt omkring objekt 4 har i senare tid grävts bort i samband med bebyggelse samt omfattande odling och ger därför idag en naturlig begränsning av objekt 4, om än inte ursprunglig). Anläggningar iakttogs som kompletterar utredningsresultatet, med ett stolphål, en ränna samt en sotbemängd grop, troligen samtida med den i metalltid slagna flintan. Även fynd av brända djurben gjordes i detta sammanhang. Delvis på samma yta och överlappande påträffades ett rikt flintmaterial, i ett 0,1-0,2 meter tjockt grusigt sandlager, huvuddelen av mesolitisk karaktär. Fynd av spån, avslag samt konsik kärna antyder mer specifik datering till mellanneolitisk tid, d.v.s. Sandarna. Endast 1 spån samt 1 yxavslag anger en mellanneolitisk slagteknik. Ytterligare ett lager iakttogs väl avskilt och avgränsat under det fyndrika grus- och sandlagret. På 0,4-0,55 m djup, i ett djupschakt, framkom ett grusigt sandlager med en urlakad hårdrest, samt flintfynd av 1 spån och 5 avslag i sandarna teknik. De två fyndförande lagren var väl avgränsade med ett 0,1 m tjockt skiktat sandlager emellan. 2 kolprov togs in, ett från rännan samt ett från den urlakade hårdresten.
Förslag till fortsatta åtgärder Gårdesgården (d.v.s vad som blev kvar av objekt 3) har ett tämligen begränsat antikvarist värde och inga vidare åtgärder förespråkas. Likaså utgår objekt 5 då ytan visade sig alltför förstörd av sentida bebyggelse och rivning av densamma. Objekt 4 gav ett intressant resultat med tidsnedslag i minst tre olika perioder. Utbredningen kunde geografiskt väl avgränsas av markförhållandena. Objekt 4 bör omfattas av arkeologisk undersökning.

Carina Bramstång Plura
(Underskrift)

2011-12-05
(Datum)

Uppgifter om lägesbestämning

Mätmetod	Kommentar kring inmätning
DGPS	
Skala	
Medelfel vid inmätning	

[Anvisning för leverans av lägesuppgifter till RAÄ](#)

[Anvisning för leverans av lägesuppgifter till länsstyrelse](#)

[Anvisning för objekttabell för enkel lämningstyp](#)

[Anvisning för objekttabell för sammansatt lämningstyp](#)

[Anvisning för antikvarisk bedömning, skadestatus och undersökningsstatus](#)

[Anvisning för beskrivning](#)

[Anvisningar för bilaga Objekttabell för särskild utredning](#)

Ifylld blankett skickas till: fmisreg@raa.se

Kontaktuppgifter: e-post: fornsok@raa.se, tel: 08 - 5191 8571 må - fre 9.00 - 11.30

Objekttabell för enkel lämningstyp

Vid särskild utredning och vid undersökning som omfattar många olika objekt kan istället bilagan **Objekttabell för särskild utredning** användas, där samtliga objekt redovisas i samma tabell.

RAÄ-nr		Tillfällig arbetsid. (obj.nr)		Osäker position		Osäker utbredning		Lägsta nivå (möh)	Högsta nivå (möh)
		Objekt 4		☐ Ja	☒ Nej	☒ Ja	☐ Nej	20	25
Antikvarisk bedömning			Skadestatus			Undersökningsstatus			
Fast fornlämning			Välbevarad			Delundersökt			
Antal	Lämningstyp	Egenskapsvärde		Egenskapsvärde		Egenskapsvärde			
1	Boplatslämning övrig								
Beskrivning Objekt 4 gav ett intressant resultat och en tydlig begränsning på lämningarna kunde göras geografiskt på och runt resterna av ett impediment, samt på ett sadelläge mellan två små bergsknallar (markytorna runt omkring objekt 4 har i senare tid grävts bort i samband med bostadsbebyggelse samt vid omfattande odling och ger därför idag en naturlig begränsning av objekt 4, om än inte ursprunglig). Boplatsen ligger mellan ca 20-25 meter över havet. Anläggningar som iaktogs vid FU kompletterar utredningsresultatet, med ett stolphål, en ränna samt en sotbemängd grop, troligen samtida med den i metalltid slagna flintan som också dokumenterades vid utredningen. Ett kolprov kunde erhållas från rännan. Även fynd av brända djurben gjordes i detta sammanhang. Fyndigheten inmättes som ett lager brons/järnålder om cirka 27 meter i diameter (se bilaga 3 där lagret är markerat). Delvis på samma yta och överlappande påträffades ett rikt flintmaterial på en yta av 28x20 meter stor (se bilaga 3). En meterruta 1x1 grävdes och alla flintor i rutan räknades och lagren dokumenterades. Flintmaterialet låg i ett mellan 0,1-0,2 meter tjockt grusigt sandlager, huvuddelen av flintorna var av mesolitisk karaktär. Fynd av spån, avslag samt konsik kärna antyder mer specifik datering till mellaneneolitisk tid, d.v.s. Sandarna. Endast 1 spån samt 1 yxavslag anger en mellaneneolitisk slagteknik. Ytterligare ett lager iaktogs väl avskilt och avgränsat under det fyndrika grus- och sandlagret. På 0,4-0,55 m djup, i ett djupschakt (se bilaga 3), framkom ett grusigt sandlager (om upp till 0,15 m mäktighet) med en urlakad hårdrest, samt flintfynd av 1 spån och 5 avslag i sandarna teknik. De två fyndförande sandarnalagren var väl avgränsade med ett 0,1 m tjockt skiktat sandlager emellan, däremot är det osäkert hur omfattande detta undre sandarnalager breder ut sig då vi inte kunde undersöka detta utan att helt gräva bort det rikligt fyndförande övre lagret. 2 kolprov togs in, ett från rännan som troligen daterar brons- och järnålderslämningarna, samt ett från den urlakade hårdresten i det undre sandarnalagret och båda kommer att dateras.									

Objekttabell för sammansatt lämningstyp

Vid särskild utredning och vid undersökning som omfattar många olika objekt kan istället bilagan **Objekttabell för särskild utredning** användas, där samtliga objekt redovisas i samma tabell.

RAÄ-nr		Tillfällig arbetsid. (obj.nr)		Osäker position ☐ Ja ☐ Nej		Osäker utbredning ☐ Ja ☐ Nej		Lägsta nivå (möh)	Högsta nivå (möh)
Antikvarisk bedömning			Skadestatus			Undersökningsstatus			
Antal	Sammansatt lämningstyp								
1									
Antal	Ingående lämningstyp	Egenskapsvärde		Egenskapsvärde		Egenskapsvärde		Egenskapsvärde	
Antal	Ingående lämningstyp	Egenskapsvärde		Egenskapsvärde		Egenskapsvärde		Egenskapsvärde	
Antal	Ingående lämningstyp	Egenskapsvärde		Egenskapsvärde		Egenskapsvärde		Egenskapsvärde	
Antal	Ingående lämningstyp	Egenskapsvärde		Egenskapsvärde		Egenskapsvärde		Egenskapsvärde	
Antal	Ingående lämningstyp	Egenskapsvärde		Egenskapsvärde		Egenskapsvärde		Egenskapsvärde	
Antal	Ingående lämningstyp	Egenskapsvärde		Egenskapsvärde		Egenskapsvärde		Egenskapsvärde	
Beskrivning									

Lägg till

Ta bort

Referenser

Kartmaterial

RAÄ-nr/Tillfällig arbetsid (objektnr) som berörs av referensen		
Kartarkiv	Kartakt/Årtal	Karttyp
Kartarkiv	Kartakt/Årtal	Karttyp
Kartarkiv	Kartakt/Årtal	Karttyp

Lägg till

Ta bort

Skriftlig källa

RAÄ-nr/Tillfällig arbetsid (objektnr) som berörs av referensen
Skriftlig källa

Lägg till

Ta bort

Bild

Upphovsman		Upphovsrätt
Datum	Fotoidentitet/Titel	Riktning till motivet
Fotokommentar		

Bildformat för foton som levereras till FMIS skall vara **JPEG**. Max 800x600 pixlar

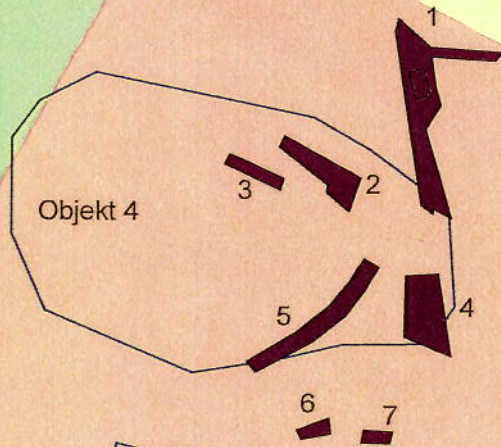

Förundersökning Järnbrott

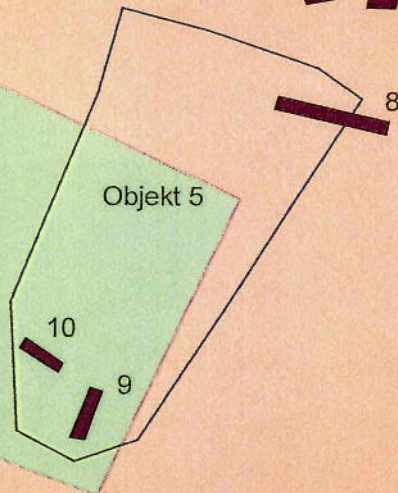
Objekt 3

Objekt 4

Objekt 5

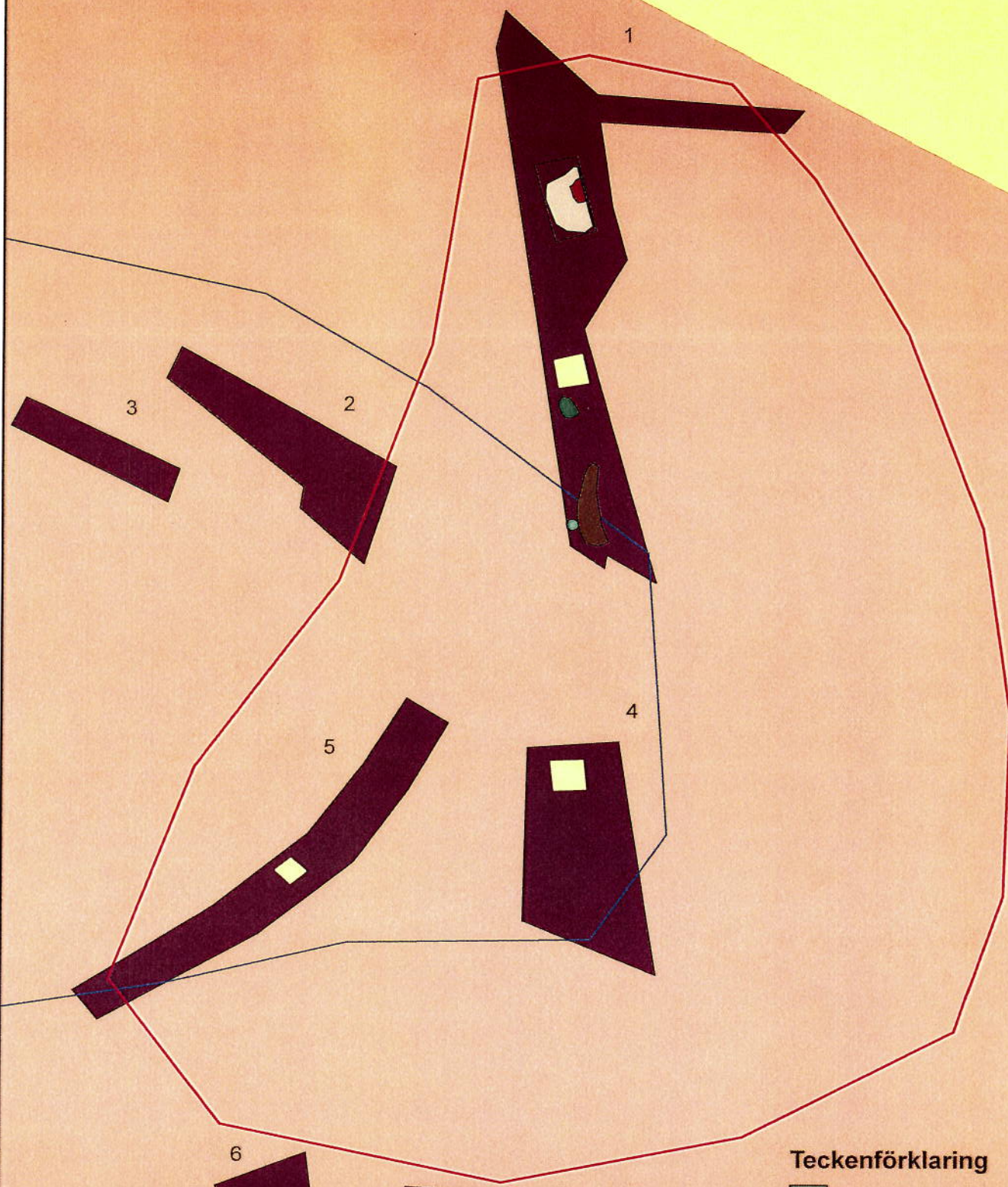
Järnbrott

1:750

0 10 20 30
Meter

Teckenförklaring

- Undersökningsområden
- Grävda schakt

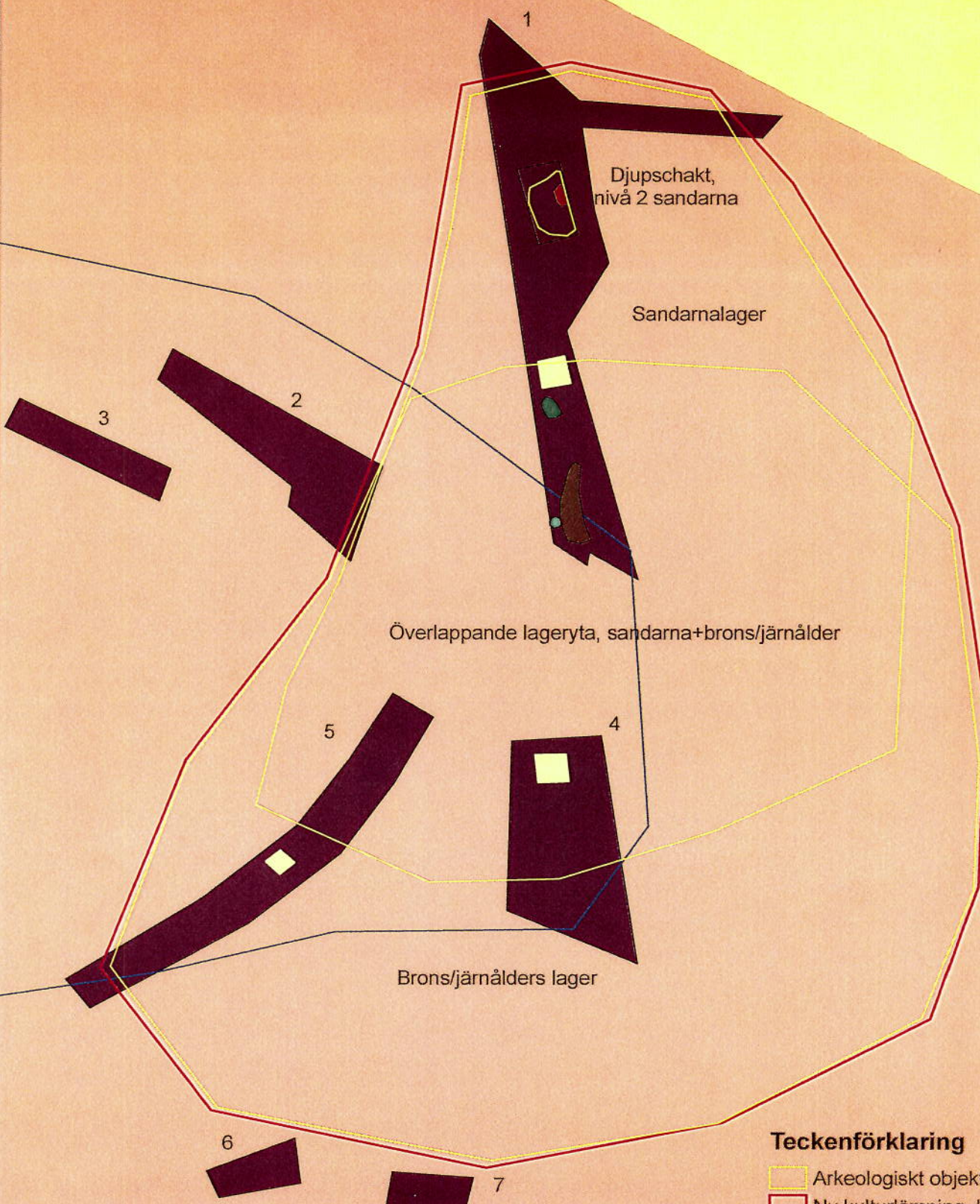

Teckenförklaring

- Arkeologiskt objekt, Stolphål
- Arkeologiskt objekt, Ränna
- Arkeologiskt objekt, Härd
- Arkeologiskt objekt, Grop
- Arkeologiskt objekt, Lager
- Undersökningsområde
- M-Ruta 0,5x0,5
- M-Ruta 1x1
- Grävda schakt
- Ny kulturlämning, begränsning

1:200

0 5 10 15
Meter

Teckenförklaring

- Arkeologiskt objekt, Lager
- Ny kulturlämning, begränsning
- Undersökningsområde
- Grävda schakt
- Arkeologiskt objekt, Stolphål
- Arkeologiskt objekt, Ränna
- Arkeologiskt objekt, Hård
- Arkeologiskt objekt, Grop

1:200

